

जलसंपदा विभागाच्या प्रकल्पातून औद्योगिक प्रयोजनासाठीच्या बिगर सिंचन पाणी आरक्षणाच्या प्रस्तावास मान्यता देण्याबाबत

महाराष्ट्र शासन

जलसंपदा विभाग

शासन निर्णय क्रमांक: संकीर्ण २०१३/(३७३/१३)/सि.व्य.(धो.)

तारीख: ०४ /०३/२०१४

वाचा -

- १) जलसंपदा विभाग, शासन निर्णय क्रमांक संकीर्ण १००१/ (१५४/०१/) सिंव्य(धोरण) दिनांक २१ जानेवारी २००३.
- २) शासन निर्णय क्रमांक: महाराष्ट्र जलसंपत्ती नियमन प्राधिकरण अधिनियम, २००५ यात सुधारणा करण्याकरिता अधिनियम दि.२२ एप्रिल, २०११.

प्रस्तावना -

१.० शासनाच्या पूर्वीच्या धोरणानुसार, पिण्याच्या पाण्यासहित सर्व प्रकारच्या बिगरसिंचन प्रयोजनासाठी उदा. उद्योग, औष्णिक विद्युत प्रकल्प, अन्य सिंचनेतर संस्था इ., यांना पाणीआरक्षण द्यावयाचे जे प्रस्ताव जलसंपदा विभागाकडे प्राप्त होतात, त्यातील पाण्याचे आरक्षण हे जलसंपदा विभागाच्या प्रकल्पांच्या जलाशयातील उपलब्ध पाणीसाठयाच्या १५ टक्क्यांपेक्षा कमी असल्यास, त्यास संबंधित मुख्य अभियंता तसेच हे प्रमाण १५ टक्के किंवा १५ ते २५ टक्के असे असल्यास, त्यास मंत्रालयीन आंतर विभागीय सचिवस्तरीय समितीकडून मान्यता देण्यात येत होती. त्याचप्रमाणे हे प्रमाण २५ टक्के किंवा २५ टक्क्यांपेक्षा जास्त असल्यास, त्यास मा. मंत्रीमंडळाची उपसमिती असलेल्या, मा. मंत्री, जलसंपदा (कृखोपाम वगळून) यांच्या अध्यक्षतेखालील मा. मंत्री उच्चाधिकार समितीकडून मान्यता देण्यात येत होती.

२.० महाराष्ट्र जलसंपत्ती नियमन प्राधिकरण (सुधारणा व पुढे चालू ठेवणे) अधिनियम, २०११ यातील कलम ५ मधील १६(क) नुसार जलसंपत्ती प्रकल्पांमधील पाण्याचे क्षेत्रीय वाटप राज्य मंत्रीमंडळाकडून केले जाईल अशी तरतूद करण्यात आली आहे. तसेच वाटप केलेल्या पाण्यावर अवलंबून राहणे कमी करण्यासाठी तसेच पुनर्प्रक्रियेस व पुनर्वापरास चालना देण्यासाठी, संस्थांनी केलेल्या मुळ पाणी मागणीमध्ये २० टक्के पाणी कपात करून व त्याअनुषंगाने सिंचन क्षेत्रात कपात करून दि.१५/१/२०१४ रोजी झालेल्या मा. मंत्रीमंडळाच्या बैठकीत शासनाने आता पुढीलप्रमाणे निर्णय घेतला आहे.

शासन निर्णय -

३.० खालील तक्त्यातील रकाना क्र.२ मध्ये नमूद संस्थांना त्यांचे नावासमोर रकाना क्र.५ मध्ये नमूद पाणी आरक्षणास, परिच्छेद ४.० मधील अटींच्या अधीन राहून मान्यता देण्यात येत आहे.

अ.क्र.	पाणी आरक्षणाचीमागणी करणाऱ्या संस्थेचे नांव	पाणी वापराचा प्रकार (औद्योगिक/घरगुती)	जलाशय/कालवा/नदीचे नांव	मंजूर केलेले पाणी आरक्षण (दलघमी)	सिंचन पुनःस्थापनेचा खर्च(रु.लक्ष)
१	२	३	४	५	६
१	मांडके अँड मांडके इन्फ्रास्ट्रक्चर प्रा.लि. पुणे यांचे प्रस्तावित पर्यटन व टाऊनशिप ता. गुहागर, जिल्हा रत्नागिरी	औद्योगिक	गुहागर ल.पा. प्रकल्प ता. गुहागर, जि. रत्नागिरी	०.५८४	०
२	मे.गारनेट कंस्ट्रक्शन लि. आंबिवली, ता. खालापूर, जि. रायगड,	औद्योगिक	पाताळगंगा नदीतून	०.१४६	०
३	मे. एशियन कलर कोटेड इस्पात लि. दहीवली, ता. खालापूर, जि. रायगड,	औद्योगिक	पाताळगंगा नदीतून	०.५८४	०
४	मे. गोदरेज अँड बॉईसी मॅन्युफॅक्चरिंग कं. तांबाटी ता. खालापूर, जि. रायगड	औद्योगिक	पाताळगंगा नदीतून	०.४३८	०
५	मे. आदित्य बिर्ला न्यूवो लि. केमीकल डिव्हीजन पाताळगंगा, लोहोप तळवली, ता. खालापूर, जि. रायगड	घरगुती/औद्योगिक	पाताळगंगा नदीतून	०.७००८	०
६	मे. हेडलबर्ग सिमेंट इंडिया लि.(इंडोरामा) कारावी ता. पेण जि. रायगड	औद्योगिक	अंबा प्रकल्पांतर्गत नागोठणे को.प. बंधारा	०.१०२४	०
७	सायनर्जी डायग्नॉस्टिक प्रा.लि. ठाणे	औद्योगिक	उल्हास नदीतून	०.००३०४	०
८	टाटा पांवर कंपनी लि. यांचा नियोजित भिवपूरी विद्युत प्रकल्प ता. कर्जत, जि. रायगड	औद्योगिक	उल्हास नदीतून	८.७६	०
९	टॉपवर्थ पाईप्स व टयूबस् प्रा.लि. कं.मौजे. हेदवली, ता.सुधागड, जि. रायगड	औद्योगिक	अंबा नदीतून	०.०५१०४	०

अ.क्र.	पाणी आरक्षणाचीमागणी करणाऱ्या संस्थेचे नांव	पाणी वापराचा प्रकार (औद्योगिक/घरगुती)	जलाशय/कालवा/नदीचे नांव	मंजूर केलेले पाणी आरक्षण (दलघमी)	सिंचन पुनःस्थापनेचा खर्च(रु.लक्ष)
१	२	३	४	५	६
१०	मे. पॅनामॅट्रीक इंजीनिअरींग प्रा. लि. मौ.रासळ, ता. सुधागड, जि. रायगड	औद्योगिक	पाली कोकण पद्धतीचा बंधारा	०.००८६४	०
११	मै. लिबर्टी फॅस्फेट लि. मौ.रासळ, ता. सुधागड, जि. रायगड	औद्योगिक	पाली कोकण पद्धतीचा बंधारा	०.०९४२५	०
१२	औष्ठिक विद्युत निर्मिती केंद्र दोंडाईचा टप्पा क्र. १ व २ ता. शिंदखेडा, जि. धुळे	औद्योगिक	निम्न तापी प्रकल्प, पाडळसे, ता. अंमळनेर	८०.५६	५००९.६

४.० उपरोक्त नमूद प्रस्तावांना खालील अटींच्या अधीन राहून मान्यता देण्यात आली आहे.

१.) संस्थेने सिंचन कपातीपोटी, सिंचन पुनःस्थापनेचा खर्च रु. १ लक्ष प्रति हेक्टर प्रमाणे (Base Year २००९) अथवा प्रत्यक्ष करारनामा करतेवेळी लागु असलेला शासनाचा प्रचलित दर अथवा भाववाढ निर्देशांक (Cost Inflation Index) विचारात घेवून यापैकी जो जास्त असेल त्या दराने सिंचन पुनःस्थापनेचा खर्च शासनाकडे करारनामा करण्यापूर्वी जमा करण्यात यावा. पाणी आरक्षणापोटी प्राप्त होणाऱ्या रकमा ह्या शासनाच्या एकत्रीत निधीमध्ये जमा करणे आवश्यक राहील. या पाणी आरक्षणामुळे सिंचन कपातीपोटी प्राप्त झालेली सिंचन पुनःस्थापना खर्चाची रक्कम ही त्याच प्रकल्पाचे सिंचन क्षेत्र पुनःस्थापित करण्याबाबतच्या योजनेकरिता वापरण्यात यावी.

२) सध्याचे औद्योगिक पाणीपट्टीचे दर पाहता भांडवली अंशदान न घेता, औद्योगिक दराने पाणी पुरवठा करणे शासनाचे हिताचे आहे. यामुळे संस्थेकडून भांडवली अंशदान न घेता शासनाच्या प्रचलित औद्योगिक दराने पाणीपट्टी आगाऊ वसूल करण्यात यावी.

३) संस्थेने पाणी मोजमाप करण्याचे दृष्टीने जलमापन यंत्र (Water Meter) बसविणे आवश्यक आहे. औद्योगिक पाणी वापराकरिता शासनाच्या प्रचलित दराने पाणीपट्टी वसूल करावी.

४) सर्वसाधारणपणे लघु पाटबंधारे प्रकल्पाचे नियोजन हे आठ महिन्यांकरिता असते. यामुळे उन्हाळ्यामध्ये अशा प्रकल्पाचे पाणी आटते (अजिबात पाणी नसते). त्यामुळे अपवादात्मक परिस्थितीत पाणीपुरवठा योजनांस इतर कोणताही पाणी ञोत उपलब्ध नसल्यास त्यास मंजुरी देण्यात येते. तथापि, अशा मंजुरी दिलेल्या पाणीपुरवठा योजनेस उन्हाळ्यामध्ये पाणी मिळेलच याची शाश्वती देता येत नाही. याकरिता आवश्यक तो साठा संस्थेने करणे गरजेचे आहे.

५) संस्थेने आपत्कालीन परिस्थितीत स्वतःची पर्यायी व्यवस्था करावी. उद्भव ठिकाणी पाण्याअभावी किंवा आपत्कालीन परिस्थितीत संस्थेस पाण्याची गरज भागविण्यासाठी ६० दिवस पाणी पुरेल इतक्या क्षमतेचा साठवण तलाव स्वखर्चने बांधावा. तसेच या कालावधीत पाणी उपलब्ध नसल्यास जलसंपदा विभागाची कोणतीही जबाबदारी राहणार नाही.

६) बहुतेक उद्योगांना त्यांचे उत्पादन सुरु करण्यास आरंभ काळ (Gestation Period) लागतो. सर्वसाधारणपणे या कालावधीत संस्था करारनामा करण्यास टाळते अथवा संस्थेसोबत बिगरसिंचन करारनामा केला असला तरीही शासनास कोणतीही पाणीपट्टी प्राप्त होत नाही. तथापि संस्थेने पाणी आरक्षण केलेले असल्यामुळे त्यांच्याकडून पाणीवापर होत नसूनही ते इतर अर्जदारांना सुद्धा देणे शक्य होत नाही. यामुळे शासनास मोठया महसुलास मुकावे लागते, ही बाब विचारात घेता, अशा पाणी आरक्षण प्रस्तावास मान्यता देतांना, महाराष्ट्र जलसंपत्ती नियमन प्राधिकरण, मुंबई यांनी महाराष्ट्र राज्यासाठी ठोक पाणी प्रशुल्क निकष, भाग ३ मधील परिच्छेद १३.४ (पाच) मध्ये नमूद केल्यानुसार कार्यवाही करण्यात येईल.

जलसंपदा विभागाशी करारनामा करतांना बिगर सिंचन पाणी वापरकर्ते अंतिम पाणी मागणी प्रमाणे टप्प्याटप्प्याने पाणी वापर करण्याचे नियोजन नमूद करू शकतील. अंतिम पाणी मागणी प्रमाणे पुरवठा सुरु होईपर्यंत वर्षनिहाय खालीलप्रमाणे आकारणी करण्यात येईल.

- अ) टप्प्यानुसार ठरवून घेतलेल्या प्रमाणात पाणीवापर असल्यास लागू दराने आकारणी.
- ब) टप्प्यानुसार ठरवून घेतलेल्या पाणीवापरापेक्षा $\pm$ १०% पाणी वापर(अधिक/कमी) झाल्यास, फरकाच्या वापरास दंडनीय दर लागू दराच्या १.५ पट.
- क) उर्वरित प्रमाणाकरिता म्हणजे अंतिम नियोजित पाणी वापर वजा टप्प्यानुसार नियोजित पाणी वापराकरिता, बांधिलकी/लेखबद्ध आकार लागू दराच्या ५ टक्के वार्षिक दराने आकारण्यात येईल.

७) संस्थेने सांडपाण्यावर शुद्धीकरण प्रक्रिया करणारी यंत्रणा बसवावी. तसेच या बाबतच्या सविस्तर प्रस्तावाची माहिती जलसंपदा/पर्यावरण विभागास विहित कालावधीत म्हणजेच करारनामा करतेवेळी देणे आवश्यक आहे. अन्यथा पाणी आरक्षण रद्द होईल.

८) संस्थांना वाटप केलेल्या पाण्यावर अवलंबून राहणे कमी करण्यासाठी तसेच पुनर्प्रक्रियेस व पुनर्वापरास चालना देण्यासाठी, संस्थांनी केलेल्या मुळ पाणी मागणीमध्ये २० टक्के पाणी कमी करण्यात येत आहे व ही कमी केलेल्या पाण्याची तूट संबंधित अभिकरणाने पुनर्वापराव्दारे भरून काढावी.

९) शासन निर्णय क्र. पापव-२०१३/(प्र.क्र.४६६/२०१३)/सिंव्य (महसूल) दि. १२/११/२०१३ मधील अटींचे पालन करणे पाणी वापरकर्त्यांना बंधनकारक राहील.

१०) संस्थेस प्रथम पाणी वापर करण्यास परवानगीचे इरादापत्र (लेटर ऑफ इंटेन्ट) देण्यात यावे व करारनामा करण्याकरीता ३ महिन्यांची मुदत ठेवावी. करारनामा झाल्यानंतरच प्रत्यक्ष पाणी परवाना

दिल्याचे ग्राह्य मानण्यात येईल. संरथेने सदर करारनामा विहित मुदतीत (३ महिन्यांच्या आत) न केल्यास संरथेचे पाणी आरक्षण आपोआप रद्द होईल.

हा शासन निर्णय वित्त विभागाच्या अनौपचारिक संदर्भ क्रमांक २५७/२०१३/व्यय-१२, दिनांक ०३/९/२०१३ अनुसार प्राप्त झालेल्या सहमतीने निर्गमित करण्यात येत आहे.

सदर शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आला असून त्याचा संकेतांक २०१४०३२१११२२३०८४२७ असा आहे. हा आदेश डिजीटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करून काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने.

(सं.अ.टाढू)
शासनाचे उप सचिव

प्रत,

१. मा. राज्यपालांचे सचिव.
२. मा. मुख्यमंत्र्यांचे सचिव.
३. मा. उपमुख्यमंत्र्यांचे सचिव.
४. सर्व मा. मंत्री यांचे खाजगी सचिव.
५. सर्व मा. राज्यमंत्री यांचे खाजगी सचिव.
६. महालेखापाल (लेखा व अनुज्ञेयता)-१, महाराष्ट्र, मुंबई.
७. महालेखापाल (लेखापरिक्षा)-१, महाराष्ट्र, मुंबई.
८. महालेखापाल (लेखा व अनुज्ञेयता)-२, महाराष्ट्र, नागपूर.
९. महालेखापाल (लेखापरिक्षा)-२, महाराष्ट्र, नागपूर.
१०. मा. अध्यक्ष/उपाध्यक्ष, विधानसभा, विधानभवन, मुंबई.
११. मा. सभापती/उपसभापती, विधानपरिषद, विधानभवन, मुंबई.
१२. मा. विरोधी पक्षनेते, विधानसभा, मुंबई यांचे कार्यालय, विधानभवन, मुंबई.
१३. मा. विरोधी पक्षनेते, विधानपरिषद, मुंबई यांचे कार्यालय, विधानभवन, मुंबई.
१४. सचिव, महाराष्ट्र जलसंपत्ती नियमन प्राधिकरण, मुंबई.
१५. मा. मुख्य सचिव, मंत्रालय, मुंबई.
१६. वित्त विभाग, मंत्रालय, मुंबई.
१७. सर्व मंत्रालयीन विभाग.
१८. प्रधान सचिव (जलसंपदा), जलसंपदा विभाग, मंत्रालय, मुंबई.

१९. प्रधान सचिव (जसंव्य व लाक्षेवि), जलसंपदा विभाग, मंत्रालय, मुंबई.
२०. सर्व मुख्य अभियंता व सहसचिव, जलसंपदा विभाग, मंत्रालय, मुंबई.
२१. सर्व सहसचिव, जलसंपदा विभाग, मंत्रालय, मुंबई.
२२. सर्व उपसचिव, जलसंपदा विभाग, मंत्रालय, मुंबई.
२३. सर्व अवर सचिव, जलसंपदा विभाग, मंत्रालय, मुंबई.
२४. सर्व कक्ष अधिकारी, जलसंपदा विभाग, मंत्रालय, मुंबई.
२५. सर्व कार्यकारी संचालक, जलसंपदा विभाग.
२६. सर्व महासंचालक, जलसंपदा विभाग.
२७. सर्व मुख्य अभियंता, जलसंपदा विभाग.
२८. सर्व अधीक्षक अभियंता, जलसंपदा विभाग.
२९. निवडनस्ती कार्यासन सिंव्यधोरण